

3.

DE
TYPHO CONTAGIOSO
DISSERTATIO,

CUJUS PARTEM TERTIAM

VENIA EXPERIENTISS. FACULTATIS MEDICÆ ABOËNSIS

PUBLICÆ CENSURÆ MODESTE SUBJICIUNT

ISRAËL HVASSER,

MED. DOCTOR, CHIR. MAG. REGII COLL. SANIT.
HOLMIENS. MEMBRUM,

ET

CAROLUS FREDRICUS RELANDER,
WIBURGENSIS, STIIPEND. BILMARK.

IN AUDIT. MEDICO DIE XXVI JUNII MDCCCXVI.

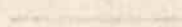
H. A. M. S.

A B O Æ

EXCUDERANT J. C. FRENCKELL ET FIL.

DE

TIPO CONTIGOSO
DISEGNATO

TIPO D'ARABIA

QUESTO TIPO È STATO DISEGNATO PER IL

TIPO D'ARABIA

TIPO D'ARABIA

TIPO D'ARABIA

TIPO D'ARABIA

TIPO D'ARABIA

TIPO D'ARABIA

D. M. S.

A. S. M.

TIPO D'ARABIA

decreſcunt, donec tandem convaleſcentia vera cum aucta omnium functionum, organicarum imprimis. agendi vi ineat & hominem, quoad nullæ in morbum recidendi cauſæ adſint, ad ſanitatem reſtituat hæud raro perfectiorem, quam quæ ejus ante febrim fuerit ſors.

§. VI.

Normali huic formæ magis minusve conveniens in concreto apparet febris typhodes, tot diverſis exiſtendi modis variata, ut, qui eam ſub una aliqua formarum a norma aberrantium obſervarunt, auctores, non ſolam penitioris ejus eſſentiæ explicationem, ſed & inde natam medendi methodum propoſuerint, quæ cum ea omnino diſcordat, quam alii unius itidem alicujus aberrationis obſervatores præceperunt. Minoris momenti varietates, quæ ex parvis ſæpe naſcuntur rebus, nec, quod ad curationis ſummam ſpectat, præcipuam poſtulant mutationem, non eſt quod, quum normæ ſint propiora, inter anomalias tractentur. Sic ſæpe accidit ut interruptus, quo ſibi ſuccedunt ſymptomata, immutetur ordo, ut ſerius igitur quam ſeptimo die erumpat & interdum omnino non compareat exanthema, ut, quem octavo die incidere diximus, ad nervoſum ab inflammatorio charactere tranſitus, prius non fiat quam decimo vel undecimo die ut criticis, quæ decimo quarto die veniunt, evacuationibus non finiatur febris, ſed ad decimum ſeptimum. quin etiam primum & vigefimum uſque diem producat, ante quam perfecta omnino ſolvatur criſi. Neque minores hæ declinationes in morbi majori quadam interioris eſſentiæ mutatione poſitæ videntur, nec ſæpe ſingularem ſibi vindicant in curatione reſpectum. Sed majores incidunt anomalix, quæ ex indole, qua conſtitutio dominans

& aliæ majoris momenti res imbuunt febrim, nascuntur, & hæc quidem, tam quod ad symptomata & causas, quam quod ad curationem spectat, propriam sibi postulant considerationem. In toto vero poterunt hæc anomalix ad sequentes referri præcipuas existendi rationes, ex quibus aberrantes, quæ in concreto occurrunt, febris typhodis formæ, si inde excipiuntur, quæ ex unica sua cujusque conditione gignuntur, confociationes, ita judicari & curari poterunt. — Typhum Phlogisticum appellabimus eam typhi formam aberrantem, ubi systematis vascularis irritatio, quæ sub normali febris decursu, in parte quadam corporis scilicet, catarrhalibus tantum symptomatibus, in pectore & abdomine punctioibus, & circa regionem hepatis tensione se prodidit, jam in eo suam manifestat vehementiam, quod veræ, ardentes & in supurationem vel gangrænam cito abeuntes oriuntur inflammationes. Ut diversæ existendi rationes phlogistici hujus characteris, qui in quibusdam casibus insignire solet typhum, a se invicem distingvi debent ea, sub qua cerebrum maxime ad inflammationem inclinare videtur, & hæc, ubi aucta systematis vascularis actio magis ad inflammationem viscerum in abdomine, inprimis hepatis, accendendam spectat. Quando inflammatio cerebri, auctæ systematis vascularis actionis indicium sub inflammatorio adest febris typhodis stadio, tum aut stupor ille, ex quo normalis ejus forma characterem trahit, in furibundum mutatur delirium, quod comitantur vehementes lancinantes capitis dolores, intensus faciei rubor, turgidæ venæ, aucta oculorum impatientia, ut lucis non sustineant stimulum, sed coarctetur pupilla; durior fit arteriarum pulsus, celer & inordinatus neque sine difficultate mittitur urina; aut apoplecticus incidit sopor, ex quo non, quemadmodum sub normali febris decursu, facile excitatur æger. Sub
hac

hac forma interdum epidemice grassari solet typhus, ut quidem observavit Burroughs; (*) singulos vero magis infestantem viderunt Haller, Pringle & Hildenbrand. Altera vero inflammatorii characteris ratio, quam induere solet febris typhodes, ubi scilicet inflammatione afficiuntur viscera abdominis, inprimis hepar, satis in symptomatibus prope accedit ad similitudinem occurrentis in India occidentali febris, quæ dicitur, flavæ seu Typhi icterodis. Sentitur in regione epigastrica & hypochondriis, maxime dextro, calor ardens cum obtuso dolore. Auctam ventriculi irritationem indicant vomitus inanes & dolorosi, quibus redduntur omnia. quæcumque sumserit æger, quin potiones etiam mitissimæ. Sitis urens & intolerabilis, album oculi & cutem corporis occupans flavedo cum aliis hepatitis signis adveniant, quæ cum propriis morbi symptomatibus periculosissimam constituunt morbi formam, quæ mihi quidem archetypum esse videtur imaginum horrendarum, quas sub nomine pestis bellicæ, typhi pestilentialis c. c. a. diversis auctoribus delineatas vidimus. — E dominante constitutione, antea commissis in diæta peccatis aliisque rebus prognatus status gastricus, si apud hominem typho laborantem oritur, decursum febris mutat, symptomatum anomaliam efficiens, quæ magis minusve a normali febris forma aberrat. Quæ gastricam ejusmodi complicationem indicant symptomata, pro peculiari ejus conditione variant, sive sit ea biliosa sive pituitosa sive saburrealis. Ad vomitum & diarrhœam proclivitas, vehementiores abdominis dolores & meteorismus, qui sæpe adsunt, absentibus quamvis status veri inflammatorii signis, evidentia sunt signa, quæ præcipuum

ga-

*) Bibliothéque de la Médecine Britannique redigée par Millingen & Matthews.

gastrici systematis vitium testantur. Quæ proveciori febris stadio interdum superveniunt, ulcuscula serpentina oris sive aphthæ, haud inepte forsitan existimentur anomalum criticorum organismi moliminum phænomenon, idque gastrica irritatione promotum. Tertiæ vero existendi rationi, quam sequitur anomala febris typhodis forma, denominationem typhi nervosi addendam putamus, quando scilicet propter asthenicam sive nervosam hominis constitutionem, id, quod præcipuo systematis nervosi vicio insignitur, stadium aut prius init, quam sub normali febris decursu evenire solet, aut insolita magis & vehementiora s cum-ferit symptomata, qualia sunt totius corporis tremor, convulsiones multimodæ, chorea, venatus flocculorum, trismus, c. c. Pertinet etiam ad nervosum febris characterem magnus ille debilitatis gradus, propter quem systematis vascularis vis agendi, minuto nervorum momento, adeo est intracta, ut ad morbi crisin, aucta organorum secernentium actione, conferre nihil possit, sed in sanitatem, nisi ex asthenico illo statu nascatur mors, restituitur homo sensim tantum & pederentim, nullis, quæ decrementum morbi comitentur & convalescentiam præparent, notabiliter auctis secretionibus, sive per lysin, ut ajunt veteres pathologi, solvitur febris. — Dignam illam notatu tantaque diligentia notatam conditionem, quæ status putridi nomine est ab auctoribus descripta, sæpe cum febre typhode complicitam invenimus. Eæ typhi formæ, quæ ex hujus conditionis symptomatibus characterem trahunt, adeo sub certa rerum ratione sunt vulgares, ut non solum ex iis denominata sit ipsa febris, sed ea etiam pathologorum secta, quæ ex humorum mutationibus profecta voluit singula cujusque pyrexia symptomata, tantum tribuerit his phænomenis momentum, ut obliviscens eadem non, nisi ut quæ interiorem organismi

nismi statum morbosum consequuntur, æstimanda esse, pro indiciis habuerit, quibus universalis humorum organismi conditio sese manifestaret, quam igitur interiorum febris essentiam constituere contendit. — Cum statu hoc putrido, quem manifestant sudores viscosi, guttatim profluentes, frigidi, diarrhœa assidua ægro inscio, cadaverosa, foetidissima, sæpe verminosa; hæmorrhagiæ variæ, narium, pulmonum, gingivarum, oculorum, cutis, systematis uropoëti, ulcerum veterum c. c. sanguine tenui soluto; locorum cubando presorum, ad coccygem, trochanteres, cubitos, gangrænescentia facilis, cita lateque serpens; cum hoc inquam statu cohærens iterum prorumpit, ut mos est, undecimo vel duodecimo die variabili specie exanthema, sive petechiæ, quas dicunt, secundariæ. Induere quam maxime solet formam macularum & vibicum lividarum nigrescentium vel purpuralescentium. Jam vero sive pathologiam sive therapiam respiciam, necessaria mihi videtur distinctio colliqvativi status, qui ut symptoma succedaneum sequitur, quoties primum febris typhoidis stadium vehementius fuerit inflammatorio charactere notatum, imprimis quoties hic ad inflammanda viscera abdominis tenderit, ab illo, quando vehementioribus nullis inflammationis signis prægressis, idem in proVectiori febris stadio init præcipuam systematis nervosi affectionem indicaturus. Nervosæ seu septicæ, quæ dicuntur viscerum inflammationes, quæ nervoso febris stadio superveniunt, & quarum veritatem interdum non, nisi post mortem, discimus ex anatomico cadaveris examine, nexu mihi videntur arcto cohærere cum symptomatibus, quæ proprie dicuntur, putridis, atque si non ex eodem plane, saltem cum iis prope congruente ægroantis organismi statu proficisci. Quod ad symptomatum vehementiam attinet, admodum est variabilis typhus, qui

indulgenti hodie indutus forma, quam sub typhi mitissimi nomine nonnulli retulerunt auctores, ubi vix lectum tenet ager, horrendum alio tempore sumit pessimæ notæ vultum, cujus imaginem in descriptionibus typhi pestilentialis expressam habemus. Persecutus ego normalem typhi decursum equidem interposui quædam, quibus mitior febris carere solet, symptomata; sed mihi visum est non experientiæ congruere, velle in hoc morbo ex mitioribus & quod doleamus, rarius incidentibus casibus formæ normalis imaginem concipere.

§. VII.

Examinaturi, quomodo externæ sese habeant res, quando oritur typhus, necesse est, ut ad eas primum attendamus, quarum præsentia ad peculiarem hanc febris speciem producendam necessariam habent relationem effectivam, quæ quæquam in disquisitionem vocamus diversam diversorum hominum rationem, quæ hisce momentis morbificis magis minusve pateant, sicut eas quoque conditiones, quæ quamvis ad excitandum febrim non absolute necessaria, sæpe tamen præsentem in culpa sunt, cur faciat morbi character atque decursus aliquam earum a norma aberrationum, de quibus supra locuti sumus. Organicas putredine correptas res habere nocivam organismum vivum afficiendi vim, est quidem ab omnibus comprobata veritas; utrum vero efficacia differant pro quantitate tantum & putredinis gradu, an in dissimili qualitate positæ sint dissimiles quæ ex iis gignuntur, morborum formæ, alia est non minimæ quæstionis res. Posteriores hanc rem testari videtur experientia. Febris flava & paludosis in locis endemice grassantes febres remittentes gastricæ & intermittentes ostendere videntur,
ve.

vegetabilium, quæ putrescunt, exhalationes præcipue afficere vegetativam organismi orbem; cum contra animalia eodem vitio corrupta cerebrale nervorum systema præfertim infestant. -- Nec a fide abhorret, effluvia, quæ exhalant mortua animalium corpora, pestilentiori tantum ingenio differre ab iis, quæ e vivis vaporata coeundo & stagnando in putrem abeunt naturam. ex quo etiam fit, ut febris typhodes, si a diversitate diverso in cælo posita disceseris, quod ad internam pertinet essentiam, propinqua cognatione pestem attingere videatur. Febrim typhodem originitus gigni ex miasmate quodam, quod ex collectis congregatorum clausis in locis hominum effluviis nascitur, veritas esse videtur, quam experientia testatur & plerique comprobant auctores. In eo quidem disidet Bancroft, quum dicit febrim typhodem, quemadmodum variolæ scarlatina ceteraque febres exanthematicæ item oriri non posse sine prævio effectu specialis sui contagii, de cuius prima origine pro certo nihil statui posse putat. Quod vero enuntiatum plerique certe neque probabile neque experientiæ consentaneum iudicabunt. Ex observationibus scilicet patet, quoties in carceres, castra vel nosocomia major hominum multitudo cogatur, neque gravidus effluvis, quæ ista exhalant corpora, aer purificandus satis simul curetur, typhodem plerumque gigni contagionem, quæ separatis a se invicem ægrotis sensim rursus desinit, atque si remota collectione vaporum animalium, quorum præsentia fecit morbum, ejus propagatio a solo jam pendeat contagio, hoc tum, ut contendit Bernhardi, tertia saltem propagatione suam sanis hominibus morbum ulterius facescendi vim perdere omnem. Pro certo igitur haberi poterit febris typhodis originem non plane atque omnino duci a communicatione specialis cujusdam contagii, sed posse etiam

etiam eodem absente sub certis rerum conditionibus per se produci, ut quidem contendunt Minderer, Monro, Pringle & Hildenbrand; eandem vero semel ortam gignere contagium, quo ulterius evagatur, extra omnem item dubitationem est positum, quare etiam ad rem profecto pertinebit illud propius inspicere contagium. E prolixis hujus materiæ disquisitionibus, quibus scrupulosius eam tractarunt quidam auctores, quasque in toto & in partibus heic inferre non patiuntur fines opellæ, insequentes hæc possunt colligi argumentationes. Scilicet gignitur contagium illud sub provectioni febris periodo, nervoso igitur stadio, sub crisi & stadio decrementi; volatile idem & diffusile, ut eminus etiam communicetur; certis figuratur corporis humoribus, quibus ut vehiculis traduci potest; pituita, pus &, quam cutis excernit, materia eam habere videntur facultatem, qua contra caret sanguis & urina; huic vehiculo conjunctum certis extra corpus rebus adhærescit ad efficaciam postea perventurum, simul ac hæc res, data proximi contactus occasione, offenderint hominem, qui ullo modo influxui pateat contagii. — Hanc typhi contagium conducendi facultatem habent lana, pluma, cannabis, linteum, fœnum & similia, qua contra carere videntur metalla, terræ & alia corpora inorganica. Quamdiu contagium sub hoc induvio latens, nisi destruens ulla vis supervenerit, suam inficiendi virtutem retineat, nondum constat; ultra tres mentes manere dubitat Hildenbrand. Quæ eam extinguere valent, vires inimicæ sunt aër atmosphæricus, lux, intensior vis frigoris & caloris, & chemica quædam agentia, qualia sunt acida mineralia & aceti. Quomodo vero ab affecto corpore excipiat contagium, utrum per ventriculum ingeratur, an per organa respirationis, an per cutem; utrum primario impetu nervos afficiat, an in sanguinem primum in-

intrare habeat necesse, eoqve aut per parietes vasorum sanguiferorum penetret aut per vasa absorbentia perveniat, quaestiones sunt, quae multum quamvis ventilatae, indисло utae tamen sunt relinqvendae. — Vero quidem simile est, ut multi contendunt, efficaciam contagii pro intensa magis minusve vi variare. Ineptius existimatum est, excitati morbi vehementiam proficisci ex majori minoreve contagii, quod eum fecit, quantitate. Conditio, sub qua oritur febris typhodes ex sobennte contagio est praeter hujus intra corpus receptionem, quae favente temperato caloris gradu optime succedit, sufficiens etiam capacitas in corpore, quod ejus vi pateat — Est vero haec capacitas in variis hominibus varia. Quod ad aetatem enim pertinet, liberi natuqve grandes, quam mediae aetatis homines, minus ejus injuriis patent. Foeminas, quam viros, facilius tentari contagio, contendunt Hildenbrand & Bernhardi, quibus alii de hac re non consentiunt. Infirmos & irritabiles laxisque fibris homines periculo obnoxios esse, atqve capacitatem igitur debilitantibus augeri rebus, quales sunt victus tenuis, penuria commoditatum &, quae animum erigant, negotiorum, deprimentes animi commotiones, cetera, experientia omnino testatur, quamvis ob causas, quas quisque facile intelligit, id non concedat Marcus. Minuitur contra haec contagii capacitas momentis rerum, quae recens memoratis sunt contrariae, quales sunt victus roborans, exhilarantes affectus, qui animum sustentant morbiqve timorem amovent. — Capacitatem, qua morbifero contagio patet organismus, febrim ipsam typhodem minui quidem sed non omnino deleri testatur experientia; sub stadio convalescentiae &, quod huic proxime succedit, temporis spatio omnem contagio typhodeo succumbendi facultatem exuisse videtur corpus morbo jam perfunctum, quare etiam homo, qui superato

semel typho contagioso, perfectam recuperaverit valetudinem contagio ejusdem saltem epidemiae iterum non afficitur — sed intra brevius longiusve temporis spatium redit, quæ deleta videbatur hæc capacitas, ut non amplius influxui contagii typhodes reluctari possit homo. — In quo igitur febris typhodis a febribus exanthematicis valde discrepat, quæ nempe capacitatem, qua contagio peculiari patet organismus omnino extinguunt numquam in vita reituram. — Quosdam auctores, inter quos afferantur Reuls & Becker, qui typhum contagiosum in ordinem febrium, quas jam memoravi, exanthematicarum retulerunt, in eo veritati & rationali morborum distinctioni nequaquam consuluisse, non dubito quin plerique mecum sint judicaturi. — Jam si characterem morbi & quæ illum efficiunt, momenta quaris, pendet idem a constitutione corporis typho febrientis. Si homo, qui contagii vi exponitur, ob dominantem aeris constitutionem, robustam corporis constructionem & eas rerum conditiones, in quibus ante morbum vixit, phlogisticam habet diathesin vel, ut incitationis theoriæ addicti dicunt, constitutionem hypersthenicam, necesse est, ut stadium inflammatorium vehementioribus insigniatur symptomatibus majorque accedat ad topicas inflammationes proclivitas, quum contra opposita valet ratio, ubi conditio aeris & alia, quæ debilitant, momenta prægressa in irritabilem & infirmum statum redegerint corpus. Sic in bello vidimus aliam valere rationem in curanda febre typhode, quæ vincentis exercitus nosocomia occupat, aliam in ea, quæ in victos sævit & fugientes. — Gastrica complicatio proficiscitur præterquam ex ea, quam ante morbum secutus est æger vivendi rationem, etiam ex annuo & stationario characterem, quem vulgo habent morbi. — Character inflammatorius, quando ab hyperstheni-

ca sola agrotantis constitutione pendet, ad excitandam tendit inflammationem cerebri, utpote maxime lesi organi; quod si, præter contagium seu putrida vivorum corporum animalium effluvia, alia etiam ad febrem typhodem movendam adjuverunt momenta, ut paludum & putrescentium vegetabilium exhalationes, quæ gangliosum simul systema nervosum afficiunt, tum major ad locales inflammationes in abdominis visceribus maxime hepate proditur propensio.

§. VIII.

Si ab iis disceseris casibus, ubi feбри typhode affectus homo per crisin perfectam, qualem supra proposui, non solum valetudinem recuperat, sed majoris etiam perfectionis sanitatem, quam quæ fruitus est ante morbum, aut morte finitur febris, aut in alios abire solet morbos. — Incidit quidem mortiferus exitus in nervosum sæpissime stadium in eos maxime dies, quos criticos dicunt, scilicet undecimum, decimum quartum & decimum septimum. Sæpe tamen, quando inflammatorium febris ingenium majorem & prævalentem acquirit gradum & inflammationes aut cerebrum aut abdominis viscera urgent, morte prius finitur, quam nervosum inicit stadium. Nec desunt exempla, quæ tertio jam die vel quarto id accidisse docent. Ex prævalentibus, quæ mortem proxime præceserunt, symptomatibus, collatis cum iis, quas in dissectis cadaveribus detexerunt, mutationibus, id genus mortis, ubi ex nobilioris & ad vitam magis necessarii visceris destructione profecta videtur mors universalis, ab eo distinxerunt, ubi neque phænomena mortem proxime antecedentia, nec incisi cadaveris examen indicarunt exitum fatalem fuisse in causa magis topica positum. Pro diversis posterioris hujus generis modis, eum posuerant
ex-

exitum, ubi finitur vita phænomenis, quæ majorem systematis nervosi læsionem & gravius prostratas vires indicant, nullis in secto cadavere tanti momenti mutationibus structuræ repertis, ut ex iis creata putari posset mors; eum porro, quando symptomata putrida proxime ante mortem maxime prævaluerunt & iuciso cadavere, reperta sunt plena foetido aëre cava, tenuis & putredine correpti sanguinis extravasata, intestina sicut etiam exteriora corporis integumenta sigillationibus suffusa & gangræna particulatim affecta. Solidæ partes laxæ minuta coherentia, ut facile discerpi possent. Mortem rursus universalem comitem pressisse præviam organi majoris momenti destructionem, nimirum pro certo sumendum putarunt, quoties majores inprimis cerebri mutationes sunt post mortem detectæ. Sic turgida videre licuit vasa meningum atque sanguinis serique inter membranas & in ventriculis cerebri effusiones, quoties sub inflammatoria febris periodo succubuit æger phreniticis urgentibus signis aut apoplectico sopore. Quando in nervoso febris stadio repente extinctus est æger apoplectico modo, pus sæpe intra cranium effusum offenditur, ut affirmant Pringle, Lind & Hildenbrand. — Neque vero suppurationes & abdominis viscerum destructiones rara fuerunt post mortem spectacula, sed tum sapissime vehementia præceslerunt morbi finem symptomata putrida. Superstites, qui post finitam febrem typhodem remanserunt, morbi, duplicis recte putantur generis. Sunt scilicet aut per metastases orti, h. e. in locali positi affectione, quæ sub finiendis febris symptomatibus orta & postea persistens magis minusve universalem morbi formam procreat. Illic pertinent internarum & externarum partium suppurationes, gangræna quamvis non ex toto afficiens partes, quæ vitæ non sunt absolute necessaria, tumores glandularum &

& quæ his sunt similia; aut proximi sunt vehementioris affectionis effectus, quam ex parte vel ex toto per febrim passus est organismus. Hujus generis sunt diu nonnunquam post solutam febrim remanens langvor, major stimulorum impatientia, surditas aliæque sensuum externorum læsiones, amentia, ad fusioem alvum proclivitas, pollutiones & alia profluvia.

§. IX.

Inquieta Pathologorum conamina, quibus rationalem confingere studuerunt ideam interioris illius organismi status, ex quo proficiscuntur febris typhoidis symptomata, nulli hucusque remunerantur disquisitionum, quibus contentus sis, successus. — In universum iis obijci poterit, quod in disquisitionibus suis restrictius attenderunt ad id solum febris symptoma, quod maxime prævalere & febrim denotare visum est, oblitivi ad cetera, ut par fuit, simul respicere phænomena, quæ non minus necessarie pertinent ad febris formam, atque in theoria, quam tradiderunt aliquatenus quidem probandam nonnullorum symptomatum interpretationem proposuerunt, quæ tamen rationali reliqua explicandi rationi conciliari non potest. Theoreticum quodque de interiore febris natura iudicium ut falsum & rejiciendum recte æstimatur, quamdiu non comprehendat, quæ sis contentus, explicationem totius symptomatum complexus, quæ ad morbi formam necessarie pertinere testantur observationes. Quæ per speciem quidem unius alteriusve symptomatis causam internam eruere videatur, explicatio, quæ vero inexplanata relinquat cetera quid? quod si rationali hæc considerandi rationi repugnet, ea certe quam plane nulla pejor est, quippe quum nec perscrutanti contemplatori satisfaciat, sed usus pro-

profesorem potius in errorem inducat. Theoriis, quæ in hac nostra materie maxime inclaruerunt & plurimos adeptæ sunt sectatores, incompte neutriusque partis studio examinatis, ea demum eruitur argumentationis summa, empiricam tantum febris typhodis, cujus internam naturam interpretandi conamina nulla hucusque successerunt, delineationem fieri posse, quum, quæ, de hac re facta sunt iudicia theoretica omnia, disciplinabilis quæstionis desiderio non satisfaciant & rejicienda sint, quoniam in falsam uniusque parti insistentem deducunt curandi rationem. Colliquativa humorum conditio, quæ proveciori febris typhodis periodo interdum supervenit, eorum imprimis attraxit pathologorum attentionem, qui morboæ solidorum affectionis phænomena pro effectibus habuerunt e pravâ fluentibus humorum mutatione, quos scilicet externis injuriis protopathice affici posse putarunt. Externam igitur causam sive sit in contagio ea seu in aliis organicis effluviis quærenda, quæ febrem typhodem excitat, sanguini impertiri crediderunt, quandam ad putrescendum proclivitatem, quæ succrescendo symptomata febris procreat &, quatenus universalem movere valeat putrefactionem, colliquativa ea sese manifestat conditione, quam statum putridum appellarunt. Quam opinionem in præsentî refellere supervacaneum erit, ubi humorum mutationes pro effectibus habent earum, quæ subeunt solida, neque sic a prioribus profectam putare possunt internam ullius morbi essentiam. Si putrida humorum conditio constitueret febris typhodis naturam, necesse est, ut semper sub decursu apparenter hujus putredinis signa, quod tamen usu non venit, atque conditionem, nescio quam, ad putrescendum proclivitatis sumere, nihil certe aliud est, quam proferre hypothesin, quam nulla omnino affirmat experientia. Soluti contra putridique sangvi-
ni

nis symptomata numquam incidere possent, nisi comitante febris typhode, quod rursus non congruit phænomenis, quibus notantur scorbutus & hæmorrhœa petechialis. Quare, si fortuita tantum febrim nostram comitantur status putridi signa, nec ad reliqua ejus symptomata causalem habent relationem sumamus necesse est, internum, unde hæc proficiuntur indicia, statum non necessarie ad febris essentiam pertinere. quæ aliquando tantum eundem genere & secum complicare potest. Expositio hujus status proximi symptomatum putridarum auctoris, certe non potest febris naturam evolvere, debet vero nostræ, quam de hac concipimus, ideæ consentire, ut positus hic status pro effectu, quamvis non perpetuo, veræ typhi essentiæ, nullam significat contradictionem. Symptomata putrida, quippe morbosam indicantia systematis vascularis conditionem, ortam eandem a minuta gangliosi systematis nervorum vitalitate, quod hoc sibi injunctum habet officium, ut vasorum sangviferorum actionem salvan præstet. ex iis nasci injuriis, quæ præcipue hoc systema nervosum afficiant, minime quidem improbandum videtur, ex quo sic explicari potest, cur hæc symptomata in eam plerumque incidunt typhi formam abnormem, quæ præcipua viscerum abdominis læsione insignitur. Sed non huic tantum abnormi typhi formæ debentur putrida hæc symptomata, sæpissime etiam superveniunt, quando prægravans systematis cerebralis affectus nullis complicatur phænomenis gastricis, atque tum remotiorem cum vera febris essentia nexum habere videntur. Horum symptomatum ortum sic explicatum vult Bernhardi; par vagum, morbosam cerebri affectionem participans, efficit aliquam actionis, qua suum obeunt negotium organa respirationis, mutationem, ex qua fit ut non recte per eadem præparetur san-

sanguis, qui, debita sic cum careat compositione, vasis, quibus circumvehitur, morbosam, quæ statu colloquativo cernitur, affectionem procreat. Quod sibi vindicat hæc expositio, pretium, problematis præ se ferre pretium videtur, neque tamen indigna censetur, quæ pathologorum moveat attentionem. Qui in hypersthenicos & asthenicos divisos volunt morbos, incitationis, quæ dicitur, theoriæ sectatores, animum inprimis attenderunt ad organorum motui voluntario præsentium torporem viriumque defectum, qui certe perpetuum est febris typhoidis symptoma, interioremque typhi causam in minuta vitalitate sive asthenia posita contenderunt. — De qua vero theoria ejusque pretio sententiam jam tulit experientia. Sive ad pathologiam respicias, nihil docenti, sive ad therapiam spectes, non sine detrimento ægri adhibendæ, quam sibi sumit, veritatis speciem eripiant, quæ sequuntur, argumenta; ex injuriis debilitantibus numquam oritur febris typhodes, nisi causis, quæ suæ sunt propriæ, simul incidentibus; & quamvis sic his, quemadmodum aliarum rerum omnium vi, corpus obnoxium reddant potentiæ debilitantes, harum tamen præsentia tanto minus pro necessaria habeatur conditione sine qua oriri non potest febris typhodes, quanto certius constat, eandem vel maxime robustæ & hypersthenicæ corporis constitutioni supervenire posse; morbis ex typho periculum iis maxime imminet, quibus phlogistica inest diathesis, incipiens typhi stadium semper est inflammatoria systematis vascularis irritatione insignitum, quod ut regimine antiphlogistico mitigatur, ita remediis incitantibus vertitur in pejus. Quemadmodum status, quem nuper diximus, humorum, ita etiam, quæ in functionibus animalibus cernitur, debilitas conspicua est pro effectu, non pro causa morbi habenda. — — Recentiores quidam scri-